

มาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพ
Occupational Standard and Professional Qualifications

สาขาวิชาชีพอนุรักษ์งานศิลปหัตถกรรมและงานพื้นบ้าน สาขางานศิลป์แผ่นดิน

จัดทำโดย สถาบันคุณวุฒิวิชาชีพ (องค์การมหาชน)

1. ชื่อมาตรฐานอาชีพ

สาขาวิชาชีพอนุรักษ์งานศิลปหัตถกรรมและงานพื้นบ้าน สาขางานศิลปแผ่นดิน

2. ประวัติการปรับปรุงมาตรฐาน

N/A

3. ทะเบียนอ้างอิง (Imprint)

N/A

4. ข้อมูลเบื้องต้น

เมื่อกล่าวถึง ศิลปกรรมไทย เป็นมรดกทางภูมิปัญญาที่มีการถ่ายทอดความรู้ ผ่านทักษะและประสบการณ์จนกลายเป็นเอกลักษณ์ทางความงามเฉพาะด้าน มีคุณค่าที่แสดงถึงอารยธรรมของไทย ความซาบซึ้งในสุนทรียภาพ และภูมิปัญญา ที่ชนชาติไทยได้คัดสรรและเรียนรู้ที่จะประดิษฐ์คิดค้นกรรมวิธี ขั้นตอน ที่ทำงานช่างศิลปกรรมเหล่านั้นได้รับยกย่องให้เป็นงานศิลปแผ่นดิน โดยงานศิลปแผ่นดินนั้นเป็นรากฐานทางวัฒนธรรมของไทย มีความเชื่อมโยงกับความเชื่อ ประเพณี และยังได้รับการอุปถัมภ์จากหน่วยงานของรัฐเสมอมา งานศิลปกรรมไทยจึงยังคงถือปฏิบัติเป็นอาชีพที่ได้รับการสืบทอดเรื่อยมา

ปัจจุบันการนำต้นทุนจากมรดกทางวัฒนธรรมมาเปลี่ยนบทบาทหน้าที่เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนไป งานศิลปแผ่นดินหรืองานหัตถศิลประดับสูงกลายเป็นผลิตภัณฑ์ที่ระลึก เป็นองค์ความรู้ที่ถ่ายทอดกันในสถานประกอบการ สร้างรายได้ให้แก่ผู้ประกอบการเป็นจำนวนมาก ทั้งนี้คุณค่าของผลงานเหล่านั้นไม่เพียงเป็นเครื่องยืนยันความสามารถของงานช่างไทยเท่านั้น ยังเป็นเครื่องสะท้อนถึงความต้องการของตลาดแรงงานที่ยังคงมีกำลังการผลิต มีตลาดรองรับ และเป็นสัญลักษณ์ที่แสดงความเป็นไทยได้อีกด้วย

กลุ่มงานช่าง 5 กลุ่ม ที่มีผู้ให้ความสนใจ และเป็นกำลังหลักในการเผยแพร่ทักษะฝีมือของศิลปะไทยในปัจจุบัน อีกทั้งยังต้องการได้รับการผลักดันและสนับสนุนจากองค์กร หน่วยงานรัฐ ในการที่จะสร้างเครื่องมือที่ก่อให้เกิดการฝึกอบรมและทดสอบสมรรถนะวิชาชีพ ได้แก่ ช่างเขียน ช่างปั้น ช่างรัก ช่างหัตถ์ ช่างฟัสตราภรณ์

ช่างเขียน เป็นงานช่างที่มีความสำคัญต่องานช่างทุกกลุ่ม ผู้ที่มีทักษะขั้นสูงในงานช่างเขียนจะสามารถสร้างสรรค์งานประเภทอื่น ๆ ได้อย่างงดงาม ถูกต้อง และมีมาตรฐาน ช่างเขียนนั้นหมายรวมถึงผู้วาดลวดลาย ออกแบบลวดลาย เขียนสีด้วยพู่กัน

ช่างปั้น เป็นช่างที่มีส่วนสำคัญในการตกแต่งงานสถาปัตยกรรม การซ่อมแซมบูรณะอาคาร ศาสนสถานที่มีการใช้ปูนปั้นเป็นส่วนประกอบ ทั้งที่เป็นการปั้นปูนสด และปูนสำเร็จรูป ผู้ที่จะสามารถมีความชำนาญในด้านทักษะทางประติมากรรมแล้วยังต้องมีความรู้ความเข้าใจในคุณสมบัติของวัสดุ ส่วนประกอบ ส่วนผสม และการใช้เครื่องมือในการปฏิบัติงานด้วย

ช่างรัก เป็นช่างที่มีความรู้ด้านการนำยารักมาใช้เป็นส่วนประกอบในการสร้างสรรค์งานศิลปะไทยได้แก่ งานลายรดน้ำ งานประดับมุก งานประดับกระจก เครื่องเงิน ตลอดจนการปิดทอง รักคือวัสดุสำคัญในการที่จะส่งเสริมให้ผลงานสร้างสรรค์ตามประเภทต่าง ๆ นี้เกิดความงดงามขึ้นด้วยกรรมวิธีที่แตกต่างออกไปอีก งานรักจึงเป็นที่ต้องการของแวดวงศิลปะไทยอย่างมาก จึงเกิดหลักสูตรที่เป็นการส่งเสริมให้ผู้ที่มีความสนใจได้เรียนรู้ และการรับรองความสามารถ เช่น หลักสูตรเครื่องเงิน 800 ชั่วโมง โดยมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา โครงการฝึกอบรมความรู้ด้านศิลปกรรมของช่างสิบหมู่ที่เปิดสอนให้แก่บุคคลทั่วไปจำนวนจำกัด ปีละ 1 ครั้ง เป็นต้น

ช่างหัตถ์ เป็นงานหัตถศิลประดับสูงที่ผู้ที่จะสามารถทำหัตถ์ได้นั้นจะต้องมีความเข้าใจในขนบ และมีความเข้าใจในกระบวนการสร้างสรรค์ ตลอดจนการแก้ไขปัญหา แต่เดิมนั้นหัตถ์สร้างขึ้นเพื่อใช้ในการแสดงโชว์ ผู้เล่นมักมีความสัมพันธ์กับช่างผู้ทำเพื่อปรับลดขนาดของหัตถ์ให้มีความพอดีสำหรับการโชว์ในการแสดง ปัจจุบันหัตถ์เป็นตัวแทนของมรดกทางวัฒนธรรม ส่งผลให้ความต้องการหัตถ์มีจำนวนเพิ่มสูงขึ้น ในการประกอบพิธีไหว้ครูต่าง ๆ มีการนำหัตถ์มาประกอบพิธีด้วย เช่นนี้แล้วช่างหัตถ์จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง

ในปี พ.ศ. 2561 องค์การยูเนสโกประกาศให้ไทยเป็นมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ของมนุษยชาติรายการแรกของประเทศไทย จึงเกิดการสำรวจกลุ่ม คณะ ที่ยังคงมีการจัดแสดงโชว์

เป็นการรวบรวมเครือข่ายที่ทำให้ช่างทำหัตถ์มีโอกาสในการเผยแพร่ผลงานได้อย่างกว้างขวางมากขึ้นจากเดิมที่อาจมีการเผยแพร่เฉพาะคนรู้จักเท่านั้น

ช่างฟัสตราภรณ์ เป็นงานช่างที่เป็นส่วนประกอบหลักประการหนึ่งในการแสดงโชว์ ฟัสตราภรณ์คือเครื่องโชว์ ประกอบด้วย ชุดการแสดง และหมายรวมถึงชุดละครที่ต้องใช้ทักษะด้านการตัดเย็บและการปักด้วยวัสดุต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความงาม และยังคงขนบของลวดลายบางประการไว้ อย่างไรก็ตามกลุ่มช่างปักผ้าเครื่องโชว์ ละครนี้มีอยู่อย่างจำกัด เนื่องจากราคาของวัสดุค่อนข้างสูง เพราะเป็นวัสดุนำเข้าจากต่างประเทศ ชุดมีอายุการใช้งานนาน ในด้านการสร้างแรงจูงใจให้กลุ่มช่างใหม่ ๆ เขารับการถ่ายทอดและสืบสานความรู้เป็นไปด้วยความยากลำบาก หากมีการสนับสนุนด้านการแสดงโชว์ละครมากขึ้นก็ย่อมส่งผลให้กลุ่มช่างฟัสตราภรณ์มีงานมากขึ้นได้

การสร้างแรงจูงใจในการสงวนรักษาองค์ความรู้ด้วยการสนับสนุนจากภาครัฐ เอกชนจะสามารถทำให้ชุมชนที่มีวิถีของการปักผ้าเครื่องโชว์ ละครเหล่านี้มีความเข้มแข็ง และถ่ายทอดทักษะที่สั่งสมอยู่กับตัวนั้นให้เป็นชุดองค์ความรู้ในการฝึกทักษะวิชาชีพต่อไป

งานช่างศิลปแผ่นดิน มีความสำคัญต่อความมั่นคงของชาติ เป็นการส่งเสริมการสำนึกในคุณค่าของ ภูมิปัญญาและความพัฒนาทางด้านงานศิลปวัฒนธรรม กลุ่มช่างรุ่นใหม่ที่มีความสนใจฝึกปฏิบัติจนเกิดความชำนาญ แม้ว่าไม่ได้อยู่ในระบบของสถานศึกษาก็สามารถได้รับการยกย่อง และมีเครื่องยืนยันความสามารถด้วยการฝึกอบรมและทดสอบสมรรถนะวิชาชีพเพื่อเป็นการรับรองความสามารถ และเพิ่มโอกาสการแข่งขันที่สามารถยกระดับสู่สากลได้ ในกลุ่มประเทศที่มีลักษณะทางวัฒนธรรมคล้ายคลึงกับไทย จะมีกลุ่มงานช่างต่าง ๆ ที่ผลิตสินค้าทางวัฒนธรรมออกจำหน่าย หากช่างไทยมีทักษะฝีมือที่มีคุณภาพสูง

ผ่านการรับรอง จะเป็นฐานให้กลุ่มงานช่างศิลป์แผ่นดินเป็นที่รับรู้และต้องการของนานาชาติ

5. ประวัติการปรับปรุงมาตรฐานในแต่ละครั้ง

N/A

6. ครั้งที่

ครั้งที่ 1

7. คุณวุฒิวิชาชีพที่ครอบคลุม (Professional Qualifications included)

สาขาวิชาชีพอนุรักษ์งานศิลปหัตถกรรมและงานพื้นบ้าน

สาขางานศิลป์แผ่นดิน

อาชีพช่างพัสดราภรณ์ แบบศิลปะไทย ระดับ 4

8. คุณวุฒิวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง (Related Professional Qualifications)

N/A

9. หน่วยสมรรถนะทั้งหมดในมาตรฐานอาชีพ (List of All Units of Competence within this Occupational Standards)

รหัสหน่วยสมรรถนะ	เนื้อหา
01511	จัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์สำหรับงานพัสดราภรณ์
01512	จัดเตรียมเสตดิงปักสำหรับงานพัสดราภรณ์
01513	คัดลอกและวางแบบลายปักบนผ้า

10. ระดับคุณวุฒิ

10.1 สาขาวิชาชีพอนุรักษ์งานศิลปหัตถกรรมและงานพื้นบ้าน สาขางานศิลป์แผ่นดิน อาชีพช่างพัสดราภรณ์ แบบศิลปะไทย ระดับ 4

คุณลักษณะของผลการเรียนรู้ (Characteristics of Outcomes)

เป็นหน่วยสมรรถนะที่ผู้ปฏิบัติงานมีความรู้ และทักษะในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในงานปัก จัดเตรียมเสตดิงเพื่อรับรองวัสดุปัก คัดลอกและวางแบบลายบนผ้า กรึงลายบนเสตดิงในงานพัสดราภรณ์ได้

การเลื่อนระดับคุณวุฒิวิชาชีพ (Qualification Pathways)

ที่เข้าสู่คุณวุฒิวิชาชีพ อาชีพช่างพัสดราภรณ์ แบบศิลปะไทย ระดับ 4 ต้องมีคุณสมบัติดังนี้

- มีอายุไม่น้อยกว่า 18 ปีบริบูรณ์
- มีประสบการณ์ในงานช่างพัสดราภรณ์ แบบศิลปะไทย ไม่น้อยกว่า 1 ปี
- ผ่านเกณฑ์คุณสมบัติด้านวิชาชีพ (Professional Profile) รวมกับการสอบสัมภาษณ์ และการสอบสาธิตการปฏิบัติงานสำหรับหน่วยสมรรถนะในระดับนี้จำนวน 3 หน่วย

หลักเกณฑ์การต่ออายุหนังสือรับรองมาตรฐานอาชีพ

N/A

กลุ่มบุคคลในอาชีพ (Target Group)

ผู้ปฏิบัติงานในอาชีพช่างพัสดราภรณ์ แบบศิลปะไทย

หน่วยสมรรถนะ (หน่วยสมรรถนะทั้งหมดของคุณวุฒิวิชาชีพนี้)

- 01511 จัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์สำหรับงานปัสตราภรณ์
- 01512 จัดเตรียมเสดงปักสำหรับงานปัสตราภรณ์
- 01513 คัดลอกและวางแบบลายปักบนผ้า

ตารางแผนผังแสดงหน้าที่

1. ตารางแสดงหน้าที่ 1

ประกาศใช้ ณ 21/07/2565

ตาราง 1 : FUNCTIONAL MAP แสดง KEY PURPOSE , KEY ROLES , KEY FUNCTION

ความมุ่งหมายหลัก Key Purpose	บทบาทหลัก Key Roles		หน้าที่หลัก Key Function	
คำอธิบาย	รหัส	คำอธิบาย	รหัส	คำอธิบาย
อนุรักษ์ สืบสานและพัฒนาศิลปะประจำชาติเพื่อเศรษฐกิจสร างสรรค์	01	การอนุรักษ์ศิลปะประจำชาติ	015	งานช่างปัสตราภรณ์แบบศิลปะไทย

คำอธิบาย ตารางแผนผังแสดงหน้าที่เป็นแผนผังที่ใช้วิเคราะห์หน้าที่งานเพื่อให้ได้หน้าที่หลัก (Key Function)

2. ตารางแสดงหน้าที่ 1 (ต่อ)

ประกาศใช้ ณ 21/07/2565

ตาราง 2 : FUNCTIONAL MAP แสดง KEY FUNCTION , UNIT OF COMPETENCE , ELEMENT OF COMPETENCE

หน้าที่หลัก Key Function		หน่วยสมรรถนะ Unit of Competence		หน่วยสมรรถนะย่อย Element of Competence	
รหัส	คำอธิบาย	รหัส	คำอธิบาย	รหัส	คำอธิบาย
015	งานช่างปัสตราภรณ์แบบศิลปปะไทย	01511	จัดเตรียมวัสดุปักสำหรับงานปัสตราภรณ์	015111	เลือกและจัดเก็บวัสดุอุปกรณ์สำหรับการปัก
				015112	จัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในงานปัก
		01512	จัดเตรียมสะดึงปักสำหรับงานปัสตราภรณ์	015121	จัดเตรียมสะดึง เพื่อรับรองวัสดุปัก
				015122	ซึงสะดึงกลม
				015123	ซึงสะดึงสี่เหลี่ยมแบบโบราณ
		01513	คัดลอกและวางแบบลายปักบนผ้า	015131	จัดเตรียมแบบลายปัก
				015132	คัดลอกแบบลายปัก
				015133	ทาบลายบนผ้า กรึงลายบนสะดึง

คำอธิบาย

ตารางแผนผังแสดงหน้าที่ (ต่อ) เป็นแผนผังที่ใช้วิเคราะห์หน้าที่งานหลังจากได้หน้าที่หลัก (Key Function) เพื่อให้ได้ หน่วยสมรรถนะ (Unit of Competence) และหน่วยสมรรถนะย่อย (Element of Competence)

1. รหัสหน่วยสมรรถนะ 01511
2. ชื่อหน่วยสมรรถนะ จัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์สำหรับงานพัสดุภัณฑ์
3. ทบทวนครั้งที่ N/A
4. สร้างใหม่ ☒ ปรับปรุง ☐

5. สำหรับชื่ออาชีพและรหัสอาชีพ (Occupational Classification)

ช่างพัสดุภัณฑ์ TSCO 7332.40 ช่างปักผ้าด้วยมือ, ISCO 7319 : ช่างงานหัตถกรรม (กรรมวิธีแบบดั้งเดิม)

6. คำอธิบายหน่วยสมรรถนะ (Description of Unit of Competency)

บุคคลผู้มีสมรรถนะตามหน่วยสมรรถนะนี้ต้องมีความรู้และทักษะในการเลือกใช้ และจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์สำหรับปัก รวมถึงทราบถึงวิธีการจัดเก็บวัสดุอุปกรณ์สำหรับการปักในงานพัสดุภัณฑ์

7. สำหรับระดับคุณวุฒิ

1	2	3	4	5	6	7	8
☐	☐	☐	☒	☐	☐	☐	☐

8. กลุ่มอาชีพ (Sector)

ช่างพัสดุภัณฑ์แบบศิลปะไทย

9. ชื่ออาชีพและรหัสอาชีพอื่นที่หน่วยสมรรถนะนี้สามารถใช้ได้ (ถ้ามี)

N/A

10. ข้อกำหนดหรือกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง (Licensing or Regulation Related) (ถ้ามี)

N/A

11. สมรรถนะย่อยและเกณฑ์การปฏิบัติงาน (Elements and Performance Criteria)

สมรรถนะย่อย (Element)	เกณฑ์ในการปฏิบัติงาน (Performance Criteria)	วิธีการประเมิน (Assessment)
015111 เลือกและจัดเก็บวัสดุอุปกรณ์สำหรับการปัก	1.1 ระบุวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในงานพัสดุภัณฑ์ได้อย่างเหมาะสมกับการปฏิบัติงาน 1.2 อธิบายลักษณะวัสดุอุปกรณ์ที่นำมาใช้ในงานพัสดุภัณฑ์แต่ละประเภท 1.3 อธิบายวิธีการเก็บรักษา และป้องกันวัสดุประเภทต่าง ๆ ไม่ให้เกิดความเสียหาย	การสัมภาษณ์
015112 จัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในงานปัก	2.1 สามารถเลือกใช้ และสำรวจความพร้อมของวัสดุอุปกรณ์ 2.2 สามารถจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่เหมาะสมสำหรับใช้ในการปักในแต่ละลวดลาย	การสาธิตการปฏิบัติงาน

12. ความรู้และทักษะก่อนหน้าที่จำเป็น (Pre-requisite Skill & Knowledge)

- ความเข้าใจลวดลายในงานเครื่องพัสดุภัณฑ์ที่ปรากฏบนจิตรกรรมฝาผนัง
- ความเข้าใจในลักษณะการใช้สีในงานพัสดุภัณฑ์

13. ทักษะและความรู้ที่ต้องการ (Required Skills and Knowledge)

(ก) ความต้องการด้านทักษะ

1. ทักษะการจัดเตรียมวัสดุที่ใช้ในงานพัสดราภรณ์
2. ทักษะการใช้วัสดุในงานพัสดราภรณ์

(ข) ความต้องการด้านความรู้

1. ความรู้เกี่ยวกับวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในงานพัสดราภรณ์ อาทิ ประเภทของดิน ประเภทของไหม
2. ความรู้เกี่ยวกับวิธีการรักษาและป้องกันวัสดุประเภทต่าง ๆ ไม่ให้เกิดความเสียหาย

14. หลักฐานที่ต้องการ (Evidence Guide)

(ก) หลักฐานการปฏิบัติงาน (Performance Evidence)

1. ปฏิบัติการจัดเตรียมดิน ไหม แล่ง เลื่อม ที่ใช้ในการปักงานพัสดราภรณ์
2. ปฏิบัติการจัดเก็บ ดิน ไหม แล่ง เลื่อม ได้โดยไม่ให้เกิดความเสียหาย อาทิ ไม่ให้หมองคล้ำ ดินไม่พ่นกัน

(ข) หลักฐานความรู้ (Knowledge Evidence)

1. ระบุหรืออธิบายประเภท และลักษณะของด้ายและดินที่ใช้ในการปักงานพัสดราภรณ์
2. ระบุหรืออธิบายวิธีการรักษาป้องกันวัสดุพื้นประเภทต่าง ๆ ไม่ให้เกิดความเสียหาย

(ค) คำแนะนำในการประเมิน

หลักฐานที่ต้องการเพื่อแสดงถึงสมรรถนะในส่วนนี้ ต้องมีความสำคัญและตอบสนองตามข้อกำหนดของสมรรถนะย่อยและเกณฑ์การปฏิบัติงาน โดยต้องแสดงถึง

1. ความรู้พื้นฐานและทักษะที่เกี่ยวข้องกับการจัดเตรียมวัสดุที่ใช้ในงานพัสดราภรณ์
2. ความสมบูรณ์ของผลงานในการปฏิบัติจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่เหมาะสมสำหรับใช้ในการปักในแต่ละลวดลาย

(ง) วิธีการประเมิน

1. การประเมินผลความรู้โดยประเมินจากแบบทดสอบความรู้
2. การประเมินผลการปฏิบัติโดยใช้การประเมินจากแบบทดสอบการปฏิบัติงาน
3. การประเมินผลโดยการพิจารณาจากแฟ้มสะสมผลงาน และการสัมภาษณ์

15. ขอบเขต (Range Statement)

(ก) คำแนะนำ

ผู้เข้ารับการประเมินต้องมีความรู้และทักษะในการจัดเตรียมวัสดุที่ใช้ในงานพัสดราภรณ์ ดังนี้

1. ประเภทของวัสดุที่ใช้ในงานปักพัสดราภรณ์
2. เลือกใช้วัสดุในงานปักพัสดราภรณ์อย่างเหมาะสม
3. วิธีการรักษาป้องกันวัสดุพื้นประเภทต่าง ๆ

(ข) คำอธิบายรายละเอียด

การปักพัสดราภรณ์ มีความประณีตโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์

พิถีพิถันในการปักเย็บลวดลายตามแบบประเพณีด้วยเทคนิคที่มีมาแต่โบราณโดยเลือกใช้วัสดุที่มีค่าหลากหลายประเภท

และด้วยกรรมวิธีที่หลากหลายช่างพัสดราภรณ์จึงต้องมีความรู้และความชำนาญในเชิงช่างระดับสูงจึงจะสามารถปักเย็บลวดลายแบบโบราณได้อย่างสมบูรณ์และงดงาม พื้นฐานเบื้องต้นของช่างพัสดราภรณ์ที่สำคัญที่สุดคือ รู้จัก เข้าใจในวัสดุที่ใช้ปักในงานพัสดราภรณ์ ซึ่งมีดังนี้

1. วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการปักงานพัสดราภรณ์เบื้องต้น ประกอบด้วย

- 1.1 ขาสะตึง
- 1.2 แม่สะตึง
- 1.3 ผ้าขึงสะตึง
- 1.4 ไม้ไผ่
- 1.5 ด้ายเกลียว
- 1.6 กระดาษลอกลาย ใช้ในการลอกลายของแบบที่จะปักลงบนผ้าให้เรียบร้อยก่อนนำไปขึงกับสะตึง กระดาษลอกลายที่นิยมใช้ในงานปักคือ

(ก) กระดาษคาร์บอน หรือกระดาษครอยชนิดใด ใช้สำหรับลอกลายลงบนผ้า มีหลายสี ควรเลือกใช้สีของกระดาษให้ใกล้เคียงกับสีผ้า

(ข) กระดาษแก้วลอกลาย ใช้สำหรับลอกลายที่ต้องการลงบนกระดาษแก้ว แล้วนำกระดาษแก้วไปวางลงบนผ้า

เนากระดาษติดกับผ้าแล้วจึงปักลงบนลวดลายที่อยู่บนกระดาษ และเมื่อปักลวดลายเสร็จเรียบร้อยแล้วจึงเลาะกระดาษแก้วออกให้หมด

- 1.7 ผ้าสำหรับปัก ผ้าที่นำมาใช้ในงานปักจะเป็นพื้นหลังของลวดลายมีเข็ม ดังนั้นจึงไม่ควรใช้สีที่ขัดแย้งความสวยงามของลายปัก

การเลือกผ้าที่จะนำมาปักต้องเลือกให้เหมาะสม โดยควรคำนึงถึงหลักการในการเลือกผ้าดังนี้

- (ก) ผ่านนั้นเหมาะสมกับการใช้งานหรือไม่
- (ข) งานที่ทำสำเร็จแล้ว เวลานำไปใช้จะต้องใช้แบบสมบุกสมบันหรือไม่
- (ค) วัสดุที่นำมาปัก เช่น ด้าย ดิน ไหม เหมาะสมกับชนิดของผ้าหรือไม่

ชนิดของผ้าที่นิยมนำมาตัดเครื่องแต่งกายละครแบบยืนเครื่อง ได้แก่

1. ผ้าว่วนใช้ทำตัวเสื้อ สนับเพล ผ่าห่ม ห้อยหน้า ห้อยข้าง รัดสะเอว กรองคอ
2. ผ่าตานำมาตกแต่งชายผ้า จะใช้กับชายผ่าห่ม ห้อยข้าง ห้อยหน้า
3. ผ้าไหม จะใช้เฉพาะตัวเอก เช่น พระเอก นางเอก
4. ผ้าโพเร ใช้สำหรับตัดสนับเพลและซับใน
5. ผ่าดิบ ใช้สำหรับรองผ่าปัก

1.8 ด้ายเนาหรือด้ายเย็บผ้า

1.9 ด้ายหรือไหมปัก ควรเป็นไหมอย่างดีที่ไม่แตก ด้ายที่ใช้ปักนั้นมีหลายขนาด คือ ขนาดใหญ่ กลาง เล็ก และขนาดพิเศษ การปักควรเลือกด้ายให้เหมาะกับลายปัก

1.10 เข็มปัก การเลือกใช้เข็มให้ถูกต้องและเหมาะสมเป็นสิ่งสำคัญ ควรเลือกใช้เข็มกับขนาดของเส้นด้าย

1.11 ปากคืบ ควรเป็นปากคืบที่ทำด้วยทองเหลือง หรือเป็นเหล็กที่ชุบด้วยนิกเกิล เพราะจะทำให้คงทนแข็งแรง

เนื่องจากในการปักนั้นปากคืบถือเป็นอุปกรณ์ที่ถูกใช้งานบ่อยครั้งมาก ลักษณะของปากคืบมี 2 ลักษณะ คือ

- (ก) ปากคืบปลายตรง เป็นปากคืบที่เหมาะสมสำหรับการปักดิน ใช้สำหรับจับดินข้อหักมุม และบีบมุมให้แหลม จะมีกำลังจับได้ดีกว่าปากคืบปลายงอ
- (ข) ปากคืบปลายงอ เป็นปากคืบที่สะดวกในการจับดัดกระดาดลอกลายให้หลุดจากผ้า หรือดึงเศษด้าย เศษไหมที่ไม่ต้องการออกจากผ้าที่ซึ่งอยู่บนสะดึง

1.12 กรรไกรตัดผ้า

1.13 กรรไกรตัดไหม (ปลายงอน) ใช้สำหรับงานปักด้าย ปักไหมที่ติดกับสะดึง ส่วนโค้งของปลายกรรไกรจะตัดเส้นไหมได้ชิดกับงานปัก

ทำให้สะดวกในการตัดเส้นไหม

1.14 กรรไกรตัดดิน (ปลายตรง)

1.15 ปลูกนิ้ว

2. วิธีการรักษาป้องกันวัสดุพื้นประเภทต่าง ๆ เนื่องด้วยวัสดุส่วนใหญ่ที่ใช้ในการปักงานพัสดรรณนั้นเป็นโลหะที่ไวต่อสัมผัสจากสิ่งรบกวนตัว

ซึ่งปัจจัยดังกล่าวที่อาจก่อให้เกิดปัญหากับวัสดุปัก ได้แก่

2.1 อากาศ อาจมีก๊าซแก๊สหรือซัลเฟอร์เป็นองค์ประกอบ เมื่อสัมผัสกับวัสดุพื้นทำให้เกิดสารใหม่ คือ ซิลเวอร์ซัลไฟด์ เป็นสารที่มีสีดำจึงทำให้วัสดุพื้นดำหมองเร็วได้ ส่วนไหนที่ปักเสร็จแล้วควรใช้ผ้าปิดหรือพลาสติกปิดเพื่อรักษาวัสดุพื้นไม่ให้หมอง

2.2 ความเค็มจากเหงื่อ จะมีความเป็นเกลือสูง ซึ่งเหงื่อเค็มจะทำปฏิกิริยาซิลเวอร์ซัลไฟด์กับวัสดุพื้น ถ้าผู้ปักมีเหงื่อเค็มเวลาเริ่มมีเหงื่อออกควรล้างมือบ่อย ๆ มิฉะนั้นจะทำให้ดินเกิดความดำหมองอย่างรวดเร็ว ในขณะที่เหงื่อเปรี้ยวจะมีความเป็นกรดอ่อน ๆ ทำให้วัสดุพื้นยังคงสีสวยแวววาว

2.3 ผู้ปักควรหลีกเลี่ยงการฉีดยาฆ่าแมลง ทาโลชั่น เพราะสารเคมีในยาฆ่าแมลงหรือโลชั่นบางชนิดทำให้เกิดปฏิกิริยาทำให้วัสดุพื้นดำหมองเร็วได้

2.4 เมื่อดินเกิดความดำหมองขณะปัก มีวิธีแก้ไขเบื้องต้น คือ การทำความสะอาดด้วยน้ำ เจือจางเข้ากับสบู่เหลวชนิดอ่อนสำหรับเด็กทารก

ใช้แปรงขนอ่อนแปรงจนดินเงาขึ้น จากนั้นจึงนำไปตากแดดผึ่งลมให้แห้ง

วัสดุที่ใช้ปักงานพัสดรรณย่อมมีการประดับตกแต่งด้วยวัสดุมีค่า วิจิตรอลังการ เช่นปักด้วยไหมทอง พร้อมกับประดับด้วยไข่มุกและพลอย ในงานพัสดรรณใช้วัสดุที่ทำจากโลหะมีค่ารูปทรงต่าง ๆ เป็นวัสดุหลักในการปัก โลหะมีค่าเหล่านี้มีหลากหลายรูปแบบและมีชื่อเรียก ดังนี้

1. ดิน คือโลหะที่ตีเป็นเส้น แล้วนำมาขดเป็นรูปวงกลม มีรูปร่างเหมือนหลอดสปริง มีหลายชนิด เช่น ดินมัน ดินด้น ดินโปร่ง
2. แล่ง คือโลหะที่ตีเป็นเส้นแบน ลักษณะคล้ายเส้นดอกลำสำหรับสานเครื่องจักรสาน
3. เลื่อม เกิดจากการนำเส้นโลหะที่ตีได้ความยาวตามต้องการ แล้วตีให้เป็นรูปวงกลมแบน หรือรูปร่างเหมือนฝ่ามือ หรือรูปร่างเป็นดาวหลาย ๆ แฉก
4. ไหมทอง คือโลหะที่ตีเป็นเส้นขนาดเล็ก แล้วนำมาพันควบกับเส้นไหมหรือด้าย

งานพัสดรรณนิยมตกแต่งเพิ่มเติมด้วยวัสดุมีค่าชนิดอื่นด้วย เช่น รัตนชาติ แก้ว กระเจก หรือไหมสีต่าง ๆ เพื่อเพิ่มความงดงามอลังการ ทำให้เป็นของที่สูงค่า

16. หน่วยสมรรถนะรวม (ถ้ามี)

N/A

17. อุตสาหกรรมร่วม/กลุ่มอาชีพร่วม (ถ้ามี)

N/A

18. รายละเอียดกระบวนการและวิธีการประเมิน (Assessment Description and Procedure)

1. การสอบปฏิบัติ
2. การสอบสัมภาษณ์
3. รายละเอียดกระบวนการประเมิน เครื่องมือและเกณฑ์การประเมินอยู่ในคู่มือการประเมินสมรรถนะ

1. รหัสหน่วยสมรรถนะ01512
2. ชื่อหน่วยสมรรถนะจัดเตรียมสะดึงปักสำหรับงานปักตราภรณ์
3. ทบทวนครั้งที่N/A
4. สร้างใหม่☒ปรับปรุง☐

5. สำหรับชื่ออาชีพและรหัสอาชีพ (Occupational Classification)
ช่างปักตราภรณ์ TSCO 7332.40 ช่างปักผ้าด้วยมือ, ISCO 7319 : ช่างงานหัตถกรรม (กรรมวิธีแบบดั้งเดิม)

6. คำอธิบายหน่วยสมรรถนะ (Description of Unit of Competency)
บุคคลผู้มีสมรรถนะตามหน่วยสมรรถนะนี้ต้องมีความรู้และทักษะการจัดเตรียมสะดึงปักสำหรับงานปักตราภรณ์ ซึ่งสะดึงกลม ซึ่งสะดึงที่เปลี่ยนแบบโบราณให้เหมาะสมกับขนาด และลักษณะของชิ้นงาน รวมถึงดูแลรักษา และการจัดเก็บสะดึง จัดเตรียมสถานที่ในการปัก

7. สำหรับระดับคุณวุฒิ

1	2	3	4	5	6	7	8
☐	☐	☐	☒	☐	☐	☐	☐

8. กลุ่มอาชีพ (Sector)
ช่างปักตราภรณ์แบบศิลปะไทย

9. ชื่ออาชีพและรหัสอาชีพอื่นที่หน่วยสมรรถนะนี้สามารถใช้ได้ (ถ้ามี)
N/A

10. ข้อกำหนดหรือกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง (Licensing or Regulation Related) (ถ้ามี)
N/A

11. สมรรถนะย่อยและเกณฑ์การปฏิบัติงาน (Elements and Performance Criteria)

สมรรถนะย่อย (Element)	เกณฑ์ในการปฏิบัติงาน (Performance Criteria)	วิธีการประเมิน (Assessment)
015121 จัดเตรียมสะดึง เพื่อรับรองวัสดุปัก	1.1 สามารถจัดเตรียมสะดึง เพื่อรับรองวัสดุได้ถูกต้อง เหมาะสมกับขนาดและลักษณะชิ้นงานที่กำหนด 1.2 ระบุลักษณะวิธีการซึ่งสะดึงกลม ใช้สำหรับปักงานชิ้นเล็ก 1.3 ระบุลักษณะวิธีการซึ่งสะดึงสี่เหลี่ยม ใช้สำหรับงานชิ้นใหญ่ 1.4 ดูแลรักษา และการจัดเก็บสะดึง 1.5 จัดเตรียมสถานที่ในการปัก ให้เหมาะสมกับขนาดของชิ้นงาน	การสาธิตการปฏิบัติงาน การสัมภาษณ์
015122 ซึ่งสะดึงกลม	2.1 สามารถจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการซึ่งสะดึงกลม 2.2 สามารถนำผ้าซึ่งดัดลงบนสะดึงกลมให้แน่นและเย็บตรึงผ้าทั้งผืน เพื่อเตรียมการปัก 2.3 กำหนดขนาดของสะดึง และซึ่งสะดึงได้พอดีกับพื้นที่ในการปัก 2.4 ซึ่งผ้าและรวบเก็บชายผ้าให้เรียบร้อย	การสาธิตการปฏิบัติงาน
015123 ซึ่งสะดึงสี่เหลี่ยมแบบโบราณ	3.1 ระบุการคำนวณ และสร้างสะดึงให้เหมาะสมกับพื้นที่ในการปัก 3.2 ระบุวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการซึ่งสะดึงสี่เหลี่ยมแบบโบราณ 3.3 อธิบายวิธีการซึ่งผ้ารองปักเข้ากับกรอบสะดึงสี่เหลี่ยมแบบโบราณ ด้วยการร้อยเชือก	การสัมภาษณ์

12. ความรู้และทักษะก่อนหน้าที่จำเป็น (Pre-requisite Skill & Knowledge)

1. ความเข้าใจในลวดลาย และการรับรู้เรื่องสี และคุณลักษณะของสีในงานพัสดราภรณ์
2. รู้จักวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในงานพัสดราภรณ์ประเภทต่าง ๆ
3. รู้จักประเภทของเสดิงที่ใช้ในงานพัสดราภรณ์

13. ทักษะและความรู้ที่ต้องการ (Required Skills and Knowledge)

(ก) ความต้องการด้านทักษะ

1. ทักษะจัดเตรียมเสดิงที่ใช้ในการปักงานพัสดราภรณ์
2. ทักษะการชิงเสดิงกลม ชิงเสดิงสี่เหลี่ยมแบบโบราณ

(ข) ความต้องการด้านความรู้

1. ความรู้เกี่ยวกับวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการชิงเสดิง
2. ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบ และประเภทของเสดิงที่ใช้ในการปักงานพัสดราภรณ์
3. ความรู้เกี่ยวกับชนิดและประเภทของฝารองปักที่ใช้ในการชิงเสดิง

14. หลักฐานที่ต้องการ (Evidence Guide)

(ก) หลักฐานการปฏิบัติงาน (Performance Evidence)

ผ้าที่จะปักถูกชิงบนเสดิง พร้อมฝารองปัก

(ข) หลักฐานความรู้ (Knowledge Evidence)

1. ระบุหรืออธิบายรูปลักษณะ ชนิด และประเภทของเสดิงที่ใช้ในการปักงานพัสดราภรณ์
2. ระบุหรืออธิบายการกำหนดสัดส่วนของไม้ในการทำเสดิงสี่เหลี่ยมแบบโบราณ

(ค) คำแนะนำในการประเมิน

หลักฐานที่ต้องการเพื่อแสดงถึงสมรรถนะในส่วนนี้ ต้องมีความสำคัญและตอบสนองตามข้อกำหนดของสมรรถนะย่อยและเกณฑ์การปฏิบัติงาน โดยต้องแสดงถึง

1. ความรู้พื้นฐานและทักษะที่เกี่ยวข้องกับการชิงเสดิงที่ใช้ในการปักงานพัสดราภรณ์
2. ความสมบูรณ์ของผลงานในการปฏิบัติการชิงเสดิงสำหรับปักงานพัสดราภรณ์ได้อย่างถูกต้อง และเหมาะสมกับขนาดและลักษณะของชิ้นงาน

(ง) วิธีการประเมิน

1. การประเมินผลความรู้โดยประเมินจากแบบทดสอบความรู้
2. การประเมินผลการปฏิบัติโดยใช้การประเมินจากแบบทดสอบการปฏิบัติงาน
3. การประเมินผลโดยการพิจารณาจากแฟ้มสะสมผลงาน และการสัมภาษณ์

15. ขอบเขต (Range Statement)

(ก) คำแนะนำ

ผู้เข้ารับการประเมินต้องมีความรู้และทักษะในการจัดเตรียมเสดิงปักงานพัสดราภรณ์ ดังนี้

1. ประเภทของเสดิงที่ใช้ในงานปักพัสดราภรณ์
2. เลือกเสดิงได้อย่างเหมาะสมในการปักงานพัสดราภรณ์
3. จัดเตรียมสถานที่ในการชิงเสดิงให้เหมาะสมกับขนาดของชิ้นงาน

(ข) คำอธิบายรายละเอียด

การปักงานพัสดราภรณ์ อาจเรียกได้อีกชื่อหนึ่งว่า “งานปักเสดิงกรังไหม”

ชื่อดังกล่าวที่เรียกขานกันนั้นแสดงถึงความสำคัญของวัสดุอุปกรณ์อยู่สองประเภทในงานพัสดราภรณ์ คือ ไหมและเสดิง

งานปักเสดิงกรังไหมมีความสำคัญกับเครื่องแต่งกายของคนไทยมาตั้งแต่อดีต เป็นเหมือนเครื่องบ่งบอกถึงชนระดับและสถานะทางสังคม

สังเกตได้จากเครื่องแต่งกายของชนระดับกษัตริย์ หรือขุนนางชั้นผู้ใหญ่จะสวมใส่เครื่องแต่งกายที่ประดับประดาด้วยการปัก เย็บด้วยเส้นไหม แล่งเงิน แล่งทอง หรือปักแมลงทับ ตกแต่งด้วยเทคนิคการตัดเย็บระดับสูงให้ผืนผ้าเกิดความงดงามตระการตา

และมีความแตกต่างจากเครื่องแต่งกายของสามัญชนทั่วไปทั้งในเรื่องของลวดลายและวัสดุนำมาปักเย็บล้วนมีความแตกต่างกันโดยสิ้นเชิง

งานปักเสดิงกรังไหม เป็นงานที่ถูกสร้างสรรค์ขึ้นเฉพาะกลุ่มชนระดับสูงจึงเป็นสาเหตุให้องค์ความรู้และช่างงานปักเสดิงกรังไหมถูกถ่ายทอดอยู่เพียงในราชสำนัก

มีเพียงการสืบทอดหรือปฏิบัติให้ชมเพื่อการเรียนรู้และจดจำเทคนิควิธีการสืบทอดกันเรื่อยมา ด้วยกระบวนการที่ยากและซับซ้อนที่ต้องใช้เวลาในการฝึกฝนฝีมือเป็นระยะเวลานาน ทำให้ในปัจจุบันเหลือช่างที่ยังคงทำงานปักเสดิงกรังไหมตามแบบโบราณราชประเพณีคงเหลือไม่มากนัก

นอกจากจะสร้างสรรค์ขึ้นเฉพาะกลุ่มชนระดับสูงแล้วงานปักสะดึงก็ถูกสร้างสรรค์ขึ้นเพื่อใช้เป็นเครื่องทรง เครื่องใช้ และเครื่องแต่งกายนาฏศิลป์ระดับสูงอีกด้วย งานปักสะดึงที่ถูกนำมาใช้เพื่อเป็นการเติมเต็มองค์ประกอบของสิ่งของเครื่องใช้ให้มีความสมบูรณ์แบบตามหลักจารีตประเพณีโบราณที่ได้รับการสืบทอดส่งต่อกันมา หากกล่าวถึงงานปักสะดึงกรังไหมแล้ว อุปกรณ์ส่วนตัวที่สำคัญของช่างปักสะดึงกรังไหม นั่นคือ “สะดึง”

สะดึง ถือเป็นอุปกรณ์สำคัญลำดับต้นที่ใช้ในการปักเครื่องพัสดราภรณ์ การขึ้นสะดึงอย่างถูกต้องและเหมาะสมนับเป็นองค์ประกอบข้อหนึ่งที่จะช่วยสร้างงานพัสดราภรณ์ได้อย่างสมบูรณ์งดงาม เริ่มจากความใส่ใจและหมั่นฝึกหัดปักสะดึงกับผ้าหรือวัสดุที่หลากหลาย เพราะจะช่วยทำให้เกิดความเข้าใจในธรรมชาติของผ้าแต่ละชนิด

สะดึง คือ กรอบไม้ใช้สำหรับขึ้นผ้าสำหรับปัก มี 2 ลักษณะ คือ

1. **สะดึงกลม** เป็นสะดึงที่ทำจากไม้ จะมีเส้นผ่าศูนย์กลางตั้งแต่ 5-13 นิ้ว เหมาะสำหรับใช้ในงานปักงานที่มีขนาดเล็ก เพราะเป็นสะดึงที่มีน้ำหนักเบา สามารถพกพาได้สะดวก และสามารถจับด้วยมือข้างเดียวได้ สะดิงแบบกลมจะมีส่วนประกอบ 2 ส่วนคือ ห่วงด้านนอกที่มีตัวปรับความตึงของผ้า ห่วงด้านในจะเป็นวงกลมเรียบมีขนาดเล็กกว่าห่วงด้านนอก เมื่อนำผ้าซึ่งเข้ากับสะดึงกลมเรียบร้อยแล้วต้องเย็บตรึงผ้ากับกรอบสะดิงไว้ระยะห่างประมาณ 1 เซนติเมตรโดยรอบ

2. **สะดิงสี่เหลี่ยม** เหมาะสำหรับปักงานชิ้นใหญ่ จำเป็นต้องมีผ้าซึ่งสะดิง เพื่อบังคับผ้าที่ปัก ให้แน่นและเรียบตึงอยู่ได้นาน ช่วยให้งานปักประณีตเรียบร้อย ปักได้สะดวกและรวดเร็ว

สะดิงกรอบสี่เหลี่ยม มีไม้ยื่นออกมาที่มุมทั้งสี่ด้านเพื่อเอาไว้ซึ่งเชือกเวลาที่จะดึงผ้าสำหรับปักให้ตึง ช่างพัสดราภรณ์มักลงมือทำ “แม่สะดิง” ใช้อง เริ่มตั้งแต่การหาไม้ ซึ่งการทำสะดิงนั้นนิยมใช้ไม้สักเพราะเนื้อไม้ไม่ยุ่ยไม่แตกและแมลงไม่รบกวน เหล้าไม้ เลื่อยไม้ ตอกไม้ และตกแต่งไม้ ขัดเงาไม้ ด้วยวิธีแบบโบราณ คือ การใช้ใบตองแห้งขัดให้ขึ้นเงา การเข้าไม้ควรใช้วิธีอัดโดยวิธีทำเดือยเข้าลึ้ม เพราะจะทำให้แข็งแรงทนทาน แม่สะดิงไม่มีขนาดแน่นอนตายตัว สามารถกำหนดขนาดใหญ่เล็กตามลักษณะของชิ้นงาน เช่น การปักหน้าหมอน ปักสไบ ขนาดของสะดิงจะแตกต่างกันไป นอกจากไม้สะดิงแล้วยังมีไม้สำหรับยึดผ้ารองปักเข้ากับสะดิงด้วย ไม้ที่จะใช้สำหรับยึดผ้านี้ทำจากไม้ไผ่ที่นำมาหลาวให้เป็นท่อนรี ๆ ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางประมาณครึ่งนิ้วและความยาวเท่ากับสะดิงที่ใช้ นำมาลบเสี้ยนออกให้หมดโดยใช้กระดาษทรายขัดอีกครั้งหนึ่งด้วย เมื่อประกอบสะดิงเสร็จสิ้นสิ่งสำคัญถัดมาคือการ “ขาดึงแม่สะดิง” การทำขาดึงสะดิงก็คล้าย ๆ กับการทำไม้สะดิงแต่มีงานที่ยากกว่านั้นคือการประกอบตั้งให้ขาดึงรับน้ำหนักได้ เมื่อได้แม่สะดิงและขาดึงแม่สะดิงครบถ้วนแล้วขั้นตอนต่อมาคือการซึ่งสะดิงหรือการซึ่งผ้าให้ตึง โดยนำผ้าไปซึ่งตึงบนสะดิงให้แน่น ต้องทำให้ผ้าตึงที่สุดแล้วเย็บตรึงผ้าให้เข้ากับสะดิงไปเรื่อย ๆ จนกว่าผ้าจะตึงทั้งผืน

ในขั้นตอนนี้อาจเป็นเทคนิคสำคัญที่สุดที่จะทำให้งานปักออกมาสวยงามสมบูรณ์แบบก่อนเตรียมการปักขั้นถัดไป การซึ่งสะดิงสี่เหลี่ยมนั้นยากกว่าการซึ่งสะดิงแบบกลม การซึ่งสะดิงสี่เหลี่ยมเริ่มด้วยการนำผ้าขาวมาเย็บขอบเป็นช่องให้สอดไม้กลม(ส่วนมากเป็นไม้ไผ่)ได้ทั้ง 4 ด้าน จากนั้นจึงนำผ้าซึ่งเข้ากับกรอบสะดิงด้วยการร้อยเชือก รัดให้ตึง ถ้าสะดิงไม่ตึงจะทำให้ปักยากขึ้นรวมถึงจะทำให้ผ้าที่ปักนั้นยับย่น จากนั้นจึงกรึงเนาผ้าที่จะใช้ปักตึงบนสะดิงเพื่อเตรียมวางแบบลายปักในขั้นตอนต่อไป

ผ้ารองปัก ชนิดของผ้ารองปักที่ถูกซึ่งกับสะดิงเพื่อรองรับผ้าที่ใช้ปักนั้น ต้องเป็นผ้ารองปักที่มีคุณสมบัติเป็นผ้าชนิดบาง ต้องไม่ยืด ส่วนมากช่างมักเลือกผ้ารองปักเป็นผ้าไหม และผ้าฝ้าย หรือช่างบางรายอาจเลือกเป็นผ้าชนิดอื่นแต่ต้องคำนึงคุณสมบัติดังกล่าว

เชือกมัดสะดิง ชนิดของเชือกมัดสะดิงต้องมีคุณสมบัติสำคัญคือ มีความเหนียว แข็งแรง ไม่ลื่น ส่วนมากช่างมักนิยมใช้เชือกฝ้าย หรืออาจใช้เศษผ้าดิบที่มีความหนาทดแทน

16. หน่วยสมรรถนะรวม (ถ้ามี)

N/A

17. วัสดุทรัพยากรร่วม/กลุ่มอาชีพร่วม (ถ้ามี)

N/A

18. รายละเอียดกระบวนการและวิธีการประเมิน (Assessment Description and Procedure)

1. การสอบปฏิบัติ
2. การสอบสัมภาษณ์
3. รายละเอียดกระบวนการประเมิน เครื่องมือและเกณฑ์การประเมินอยู่ในคู่มือการประเมินสมรรถนะ

1. รหัสหน่วยสมรรถนะ

01513
2. ชื่อหน่วยสมรรถนะ

คัดลอกและวางแบบลายปักบนผ้า
3. ทบทวนครั้งที่

N/A
4. สร้างใหม่

☒

ปรับปรุง

☐
5. สำหรับชื่ออาชีพและรหัสอาชีพ (Occupational Classification)

ช่างพัสดราภรณ์ TSCO 7332.40 ช่างปักผ้าด้วยมือ, ISCO 7319 : ช่างงานหัตถกรรม (กรรมวิธีแบบดั้งเดิม)

6. คำอธิบายหน่วยสมรรถนะ (Description of Unit of Competency)

บุคคลผู้มีสมรรถนะตามหน่วยสมรรถนะนี้ต้องมีความรู้และทักษะ การจัดเตรียมแบบลายปัก คัดลอกแบบลาย ทาบลายบนผ้า กรึงลายบนสะดึงได้อย่างถูกต้อง ผู้ปฏิบัติงานจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจลักษณะของลวดลายปัก สามารถจัดเตรียมแบบลวดลายปักให้เหมาะสมกับพื้นที่ คัดลอกลวดลายลงกระดาษให้เหมาะสมกับช่องไฟ ทาบลายและกรึงลวดลายที่คัดลอกเสร็จลงบนผ้าได้อย่างถูกต้อง

7. สำหรับระดับคุณวุฒิ

1	2	3	4	5	6	7	8
☐	☐	☐	☒	☐	☐	☐	☐

8. กลุ่มอาชีพ (Sector)

ช่างพัสดราภรณ์แบบศิลปะไทย

9. ชื่ออาชีพและรหัสอาชีพอื่นที่หน่วยสมรรถนะนี้สามารถใช้ได้ (ถ้ามี)

N/A

10. ข้อกำหนดหรือกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง (Licensing or Regulation Related) (ถ้ามี)

N/A

11. สมรรถนะย่อยและเกณฑ์การปฏิบัติงาน (Elements and Performance Criteria)

สมรรถนะย่อย (Element)	เกณฑ์ในการปฏิบัติงาน (Performance Criteria)	วิธีการประเมิน (Assessment)
015131 จัดเตรียมแบบลายปัก	1.1 จัดเตรียมแบบลวดลายปักให้เหมาะสมกับพื้นที่ 1.2 ระบุการใช้วัสดุที่ใช้ปักลงพื้นผ้าในส่วนต่าง ๆ 1.3 เลือกลวดลายปักให้เหมาะสมกับช่องไฟแต่ละส่วน	การสาธิตการปฏิบัติงาน
015132 คัดลอกแบบลายปัก	2.1 เลือกชนิด ประเภท และความหนาของกระดาษทาบลายที่ไม่สร้างความเสียหายสำหรับงานปัก 2.2 คัดลอกลวดลายลงกระดาษให้เหมาะสมกับช่องไฟแต่ละส่วน	การสาธิตการปฏิบัติงาน การสัมภาษณ์
015133 ทาบลายบนผ้า กรึงลายบนสะดึง	3.1 วางกระดาษทาบลายบนผ้าบริเวณพื้นที่การปักบนสะดึง 3.2 แบ่งสัดส่วนของลวดลายประกอบอื่น ๆ ที่คัดลอกกรึงลงบนผ้าได้อย่างเหมาะสม	การสาธิตการปฏิบัติงาน

12. ความรู้และทักษะก่อนหน้าที่จำเป็น (Pre-requisite Skill & Knowledge)

1. ความเข้าใจในลวดลาย และลักษณะการใช้สีในงานพัสดราภรณ์
2. รู้จักวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในงานพัสดราภรณ์ประเภทต่าง ๆ
3. รู้จักประเภทของสะดึงที่ใช้ในงานพัสดราภรณ์
4. ความเข้าใจลักษณะของลวดลายปักพื้นฐาน ด้วยวัสดุประเภทต่าง ๆ

13. ทักษะและความรู้ที่ต้องการ (Required Skills and Knowledge)

(ก) ความต้องการด้านทักษะ

1. ทักษะการจัดเตรียม และคัดลอกแบบลายปักพื้นฐาน
2. ทักษะการทาบลายบนผ้า กรึงลายบนสะดึง

(ข) ความต้องการด้านความรู้

1. ความรู้เกี่ยวกับประเภทของกระดาศที่นำมาคัดลอกลายปัก
2. ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบลวดลายปัก เข้าใจวิธีวางจังหวะและช่องไฟของลวดลาย

14. หลักฐานที่ต้องการ (Evidence Guide)

(ก) หลักฐานการปฏิบัติงาน (Performance Evidence)

กระดาศลวดลายถูกตรึงลงบนพื้นที่ผ้าที่ต้องการปัก

(ข) หลักฐานความรู้ (Knowledge Evidence)

1. ระบุหรืออธิบายรูปแบบลวดลายปัก เข้าใจวิธีวางจังหวะและช่องไฟของลวดลาย
2. ระบุหรืออธิบายลักษณะ ชนิด และประเภทของกระดาศที่นำมาคัดลอกลายปัก
3. ระบุหรืออธิบายลักษณะ ชนิด และประเภทของผ้าที่จะนำมาปัก

(ค) คำแนะนำในการประเมิน

หลักฐานที่ต้องการเพื่อแสดงถึงสมรรถนะในส่วนนี้ ต้องมีความสำคัญและตอบสนองตามข้อกำหนดของสมรรถนะย่อยและเกณฑ์การปฏิบัติงาน โดยต้องแสดงถึง

1. ความรู้พื้นฐานและทักษะที่เกี่ยวข้องกับการจัดเตรียมแบบลายปัก ต้องมีความรู้ความเข้าใจลักษณะของลวดลายปักพื้นฐานสามารถจัดเตรียมแบบลวดลายปักให้เหมาะสมกับพื้นที่
2. ความสมบูรณ์ของผลงานในการปฏิบัติการคัดลอกลวดลายลงกระดาศให้เหมาะสมกับช่องไฟ ทาบลาย และกรึงลวดลายที่คัดลอกตรึงลงบนผ้าได้อย่างถูกต้อง

(ง) วิธีการประเมิน

1. การประเมินผลความรู้โดยประเมินจากแบบทดสอบความรู้
2. การประเมินผลการปฏิบัติโดยใช้การประเมินจากแบบทดสอบการปฏิบัติงาน
3. การประเมินผลโดยการพิจารณาจากแฟ้มสะสมผลงาน และการสัมภาษณ์

15. ขอบเขต (Range Statement)

(ก) คำแนะนำ

ผู้เข้ารับการประเมินต้องมีความรู้และทักษะในการวางแบบลายปักพื้นฐาน ดังนี้

1. จัดเตรียมแบบลวดลายปักพื้นฐานให้เหมาะสมกับพื้นที่
2. เลือกประเภทของกระดาศทาบลายที่เหมาะสมกับการปัก
3. คัดลอกลวดลายลงกระดาศให้เหมาะสมกับช่องไฟแต่ละส่วน
4. กรึงลวดลายที่คัดลอกตรึงลงบนผ้าได้อย่างถูกต้อง

(ข) คำอธิบายรายละเอียด

งานปักพัสดารกรรมตามจารีตในปัจจุบัน มักปรากฏอยู่ในเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มของการแสดงโขน แสดงละครรำ

ดังนั้นความรู้เบื้องต้นของการจัดเตรียมลวดลายปักนั้นต้องทำความเข้าใจในรายละเอียดส่วนต่าง ๆ ของเครื่องแต่งตัวชุดโขนเสียก่อน

เนื่องด้วยงานปักผ้าชุดเครื่องแต่งตัวชุดโขนของไทยมีความสัมพันธ์กับการแสดงที่มีรูปแบบซึ่งเป็นแบบแผนเฉพาะ

และกำหนดเป็นจารีตในการแสดงที่ยึดถือปฏิบัติกันมาจนเป็นประเพณี เครื่องแต่งกายหลักซึ่งใช้ในงานแสดงโขน ละครรำของไทยเรียกว่า “ยืนเครื่อง”

ซึ่งเป็นการบ่งบอกสถานะของผู้แสดงว่าเป็นใคร ยืนเครื่องพระ ยืนเครื่องนาง ซึ่งจะมีเครื่องทรงสืบสานตามยุคสมัย

การแต่งกายยืนเครื่องเป็นการแต่งกายเลียนแบบเครื่องต้นเครื่องทรงของพระมหากษัตริย์และพระบรมวงศ์

องค์ประกอบของเครื่องแต่งกายฝ่ายพระ ฝ่ายนาง ยืนเครื่องฝ่ายยักษ์ และฝ่ายลิง จะมีรูปแบบมาตรฐานเพื่อบ่งบอกฐานะของตัวละคร

นอกจากนี้การใช้สีสำหรับเครื่องแต่งกายโขน และละครรำ มีดังนี้

1. แต่งตามจารีต โดยกำหนดตามแม่สีเป็นหลัก คือ พระเอก นางเอก หรือตัวเอก จะใช้สีแดง เขียว เหลือง ส่วนพระรองนางรองจะใช้ระดับที่สอง คือ ชมพู ฟ้า เหลือง ตัวพ่อ และตัวแม่จะใช้สีหนัก คือ น้ำเงินเขียว ม่วง
2. แต่งตามบท ขึ้นอยู่กับบทและตอนในแต่ละครั้ง ที่อาจมีการกล่าวถึงลักษณะ หรือสีเครื่องแต่งกายของตัวละคร ที่กำหนดอยู่เฉพาะบทหรือตอนนั้น ๆ
3. แต่งตามสีกาย ที่กำหนดไว้ในโขน หรือ ละครแต่ละเรื่อง เช่น พระรามสีเขียว พระลักษณ์สีเหลือง หรือพระสังข์สีทอง เป็นต้น
4. แต่งตามชื่อ โดยเฉพาะชื่อของตัวละครในละครแต่ละเรื่อง เช่น สุวรรณหงส์ ศรีสุวรรณ ปันทอง จะใช้สีเหลือง เป็นต้น

นอกจากเรื่องสีแล้ว ในส่วนเครื่องนุ่งห่มของการแต่งยืนเครื่องทั้งฝ่ายพระ ฝ่ายนาง ฝ่ายยักษ์ และฝ่ายลิง ยังแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่เป็นผ้าที่ไม่มีการปัก

ซึ่งได้แก่ม้วน และส่วนที่เป็น “ผ้าปัก” ซึ่งมีอยู่หลายชิ้น แต่ละชิ้นมีข้อกำหนดในการวางลายสำหรับปัก

งานปักแต่ละชิ้นต้องวางแผนอย่างรอบคอบในการใช้วัสดุเพื่อใช้ในงานปัก ทั้งนี้เพื่อให้ได้ชิ้นให้เป็นสีเดียวกันทั้งหมดจึงจะงดงามตามจารีต เนื่องจากดินที่ใช้บางม้วนอาจจะมีสีอ่อนแก่กว่ากัน แม้จะแตกต่างกันเพียงเล็กน้อยก็จะบดบังความงามของงานปักชุดโชน ละคร่าได้ และเนื่องด้วยดินแต่ละชนิดนั้นมีราคาสูง ข่างปักจึงต้องคำนวณการตัดดิน ใช้น้ำ ปักเลื่อมให้เพียงพอ และระมัดระวังมิให้งานปักถูกแสบ หรือมีข้อตำหนิ

หากมีการปักไม่ถูกต้องในลวดลายหรือสี ข่างปักจะต้องทำงานชิ้นใหม่ ซึ่งจะทำให้สูญเสียทั้งเวลา และมูลค่าของวัสดุ ดังนั้นงานพัสดราภรณ์จึงต้องวางแผนคำนึงถึงรายละเอียดเพราะมีความสำคัญต่อเนื้อในท่อนตั้งแต่

1. จัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ ที่ใช้สำหรับปักงาน
2. จัดเตรียมสถานที่ ในการปักให้เหมาะสมกับขนาดของชิ้นงาน
3. จัดเตรียมสติปัก ให้เหมาะสมกับขนาดและลักษณะงานที่นำมาปักซึ่งผ้าและรวบเก็บชายผ้าให้เรียบร้อย
4. การจัดเตรียมแบบที่จะนำมาปัก โดยต้องจัดเตรียมแบบลวดลายปักให้เหมาะสมกับพื้นที่ ขนาด และการนำไปใช้

เลือกลวดลายปักให้เหมาะสมกับช่องไฟในแต่ละส่วน และควรระบุการใช้วัสดุที่ใช้ปักลงพื้นผ้าในส่วนต่าง ๆ เพื่อเป็นการวางแผนการทำงานขั้นตอนไปได้อย่างชัดเจน

5. การคัดลอกแบบ สิ่งสำคัญที่สุดในการคัดลอกแบบคือกระดาษทาบลาย ประเภทของกระดาษทาบลาย

ข่างพัสดราภรณ์แต่ละท้องถิ่นอาจใช้กระดาษทาบลายที่แตกต่างกัน แต่สิ่งสำคัญคือกระดาษทาบลายนั้นต้องมีคุณสมบัติที่เหมาะสมกับการปักทับ จากนั้นจึงคัดลอกลวดลายที่จัดเตรียมไว้ลงกระดาษให้เหมาะสมกับช่องไฟแต่ละส่วน กระดาษลอกลาย

ใช้ในการลอกลายของแบบที่จะปักลงบนผ้าให้เรียบร้อยก่อนนำไปปักกับสติปัก กระดาษลอกลายที่นิยมใช้ในงานปักคือ

- (ก) กระดาษคาร์บอน หรือกระดาษทรายชนิดไข ใช้สำหรับลอกลายลงบนผ้า มีหลายสี ควรเลือกใช้สีของกระดาษให้ใกล้เคียงกับสีผ้า
- (ข) กระดาษแก้วลอกลาย ใช้สำหรับลอกลายที่ต้องการลงบนกระดาษแก้ว แล้วนำกระดาษแก้วไปวางลงบนผ้า

เนากระดาษติดกับผ้าแล้วจึงปักลงบนลวดลายที่อยู่บนกระดาษ และเมื่อปักลวดลายเสร็จเรียบร้อยแล้วจึงแกะกระดาษแก้วออกให้หมด

6. ทาบลายบนผ้าบริเวณที่กำหนด โดยแบ่งสัดส่วนของลวดลายประกอบต่าง ๆ ให้ได้จังหวะลาย จากนั้นจึงเย็บเนาโครงลวดลายที่คัดลอกตรึงลงบนผ้า เพื่อเตรียมการปักในขั้นถัดไป

งานพัสดราภรณ์นั้นเป็นศิลปะที่ต้องใช้ความละเอียดอ่อนในการปัก มีกรรมวิธีหลายขั้นตอน ข่างปักต้องมีความละเอียดอดทนเป็นอย่างมาก รูปแบบการปักจะต้องเน้นในการอนุรักษ์รูปแบบภูมิปัญญาดั้งเดิมที่มีมาตั้งแต่สมัยโบราณไว้อย่างไม่ผิดเพี้ยน

16. หน่วยสมรรถนะรวม (ถ้ามี)

N/A

17. อุตสาหกรรมร่วม/กลุ่มอาชีพร่วม (ถ้ามี)

N/A

18. รายละเอียดกระบวนการและวิธีการประเมิน (Assessment Description and Procedure)

1. การสอบปฏิบัติ
2. การสอบสัมภาษณ์
3. รายละเอียดกระบวนการประเมิน เครื่องมือและเกณฑ์การประเมินอยู่ในคู่มือการประเมินสมรรถนะ